

Kohtuasi C-95/24 [Khuzdar]ⁱ**Eelotsusetaotlus****Saabumise kuupäev:**

6. veebruar 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Corte di appello di Napoli (Napoli apellatsioonikohus, Itaalia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

6. veebruar 2024

Kriminaalasi järgmise isiku suhtes:

ATAU

KOHTUMÄÄRUS

millega Euroopa Liidu Kohtule esitatakse eelotsuse küsimus liidu institutsioonide õigusaktide kehtivuse ja tõlgendamise kohta (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 267)

Corte di Appello di Napoli, sezione specializzata *ope legis* per le misure di prevenzione (Napoli apellatsioonikohus, seaduse alusel ennetusmeetmete spetsialiseerunud koda, Itaalia), [...]

[...]

seaduse nr 69/05 alusel passiivse Euroopa vahistamismääruse menetluses, mille Slovaki Vabariik algatas järgmise isiku suhtes

ATAU, [...]

arvestades 05.10.2015 Euroopa vahistamismäärust, mille tegi Dunajska Streda esimese astme kohus (Slovakkia), et viia täide Slovakkia kriminaalmenetluses 23.8.2010 tehtud süüdimõistev otsus nr 3T/219/2009, mis on alates 07.9.2010 lõplik, tagaotsitava suhtes täitmisele pööratav ning millega talle mõistetakse liitkaristusena 5 aastat vabadusekaotust, mis tuleb veel täielikult täitmisele pöörata;

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

[...] [riigisisene menetlus]

MÄRGIB

§1. Kohtuasja asjaolud.

Liikmesriik Slovaki Vabariik tegi 05.10.2015 Euroopa vahistamismääruse Slovakkia kriminaalmenetluses Dunajska Streda esimese astme kohtu (Slovakkia) poolt tehtud 23.8.2010 süüdimõistva otsuse nr 3T/219/2009 täideviimiseks, mis on alates 07.9.2010 lõplik, tagaotsitava ATAU (varjunimi ATAU) suhtes täitmisele pööratav ning millega talle mõistetakse liitkaristusena 5 aastat vabadusekaotust, mis tuleb veel täielikult täitmisele pöörata. Kriminaalpolitsei avastas tagaotsitava Itaalias 19.6.2023, mistõttu ta eelvangistati, ning käesolev apellatsioonikohus peab analüüsima üleandmist, mida Slovaki Vabariik taotleb Euroopa vahistamismääruse alusel. Seejärel väitis ja tõendas tagaotsitav käesoleva kohtu menetluses, et ta on tegelikult ja seaduslikult Itaalias elanud kauem kui viis aastat ja palus sellest tulenevalt käesoleval apellatsioonikohtul enda üleandmisest keelduda ja määrata Slovakkia kriminaalmenetluses tehtud kohtuotsusega talle määratud karistuse täideviimine Itaalias kõnealuse kohtuotsuse Itaalias täideviimise tunnustamise kaudu.

Selleks, et hinnata viidatud taotlust, mis ei ole selgelt põhjendatud, palus apellatsioonikohus Slovaki Vabariigil täiendada tunnistust, täpsustades süüdimõistetule kohaldatavaid menetlustagatise. 02.11.2023 kirjaga vastas Dunajska Streda esimese astme kohus (Slovakkia), et süüdimõistetu ei osalenud isiklikult tema suhtes süüdimõistva kohtuotsusega lõppenud menetluses. Menetluse ajal abistas ja esindas teda aga advokaat. Lisaks ei saanud ta kordagi teadet selle kohta, millisel kuupäeval ja kus kohtulik arutelu läbi viiakse, kuid ta oli teadlik tema suhtes pooleliolevast menetlusest, sest ta oli Slovakkias 28.9.2009 sama süüteo eest vahistatud ja eelvangistatud, ta vabastati 15.12.2009 ja paigutati Slovakkia territooriumil põgenikelaagrisse ning seejärel põgenes ta 31.12.2009, ilma et ta oleks tagasi pöördunud ja teadete saamiseks oma elukoha teatanud, mistõttu ei suutnud Slovakkia esimese astme kohus tema asukohta tuvastada ega toimetada talle kätte kohtukutset esimese astme kohtu arutelus osalemiseks. Seetõttu viidi kohtulik arutelu läbi süüdimõistetu juuresolekuta, kuna ta varjas ennast, kuigi ta oli kohtuliku arutelu toimumisest teadlik, ning kohtulik arutelu viidi läbi advokaadi abil ja tema poolse esindamise kaudu ja see lõppes süüdimõistva otsusega, millega talle määrati 5-aastane vabadusekaotus.

Kuna riigil ei ole muid üleandmisest keeldumise aluseid, välja arvatud juhul, kui need selguvad põhjaliku analüüsi tulemusel, peab käesolev apellatsioonikohus enne seda, kui ta tunnustab süüdimõistvat kohtuotsust, millega tagaotsitavale määrati 5-aastane vabadusekaotus, tagaotsitava taotluse alusel Itaalias täitmiseks, kontrollima, kas on täidetud eeldused üleandmisest keeldumiseks.

§2. Itaalia riigisisesed õigusnormid.

22.04.2005 seaduse nr 69 (*Sätted riigisisese õiguse kooskõlla viimiseks nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsusega 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta*) (legge n. 69 del 22.4.2005 (Disposizioni per conformare il diritto interno decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri)) artikli 18bis² ajaliselt kohaldatavas versioonis on ette nähtud, et „*kui Euroopa alla vahistamismäärus on tehtud vabadusekaotuse või isikuvabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, võib apellatsioonikohus keelduda Itaalia kodaniku või sellise isiku, kes omab seaduslikult ja tegelikult Itaalia territooriumil elukohta või viibib seaduslikult ja tegelikult vähemalt viis kuud järjest Itaalia territooriumil, üleandmisest [...], juhul kui apellatsioonikohus otsustab, et seda karistust või julgeolekumeedet täidetakse Itaalias kooskõlas Itaalia riigisisese õigusega*“. Kohtuasja dokumentide põhjal ei saa ATAU (varjunimi ATAU) suhtes nende eelduste täidetust välistada.

07.09.2010 seadusandliku dekreeidi nr 161 (*Sätted riigisisese õiguse kooskõlla viimiseks raamotsusega 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil*) (decreto legislativo n. 161 del 07.9.2010 (Disposizioni per conformare il diritto interno alla Decisione quadro 2008/909/GAI relativa all'applicazione del principio del reciproco riconoscimento alle sentenze penali che irrogano pene detentive o misure privative della libertà personale, ai fini della loro esecuzione nell'Unione Europea)) artiklis 24 on ette nähtud, et juhul kui apellatsioonikohus keeldub isiku üleandmisest, mida taotletakse kriminaalasjas tehtud süüdimõistval kohtuotsusel põhineva Euroopa vahistamismäärusega, ning otsustab karistuse täideviimise Itaalia territooriumil, peab ta samal ajal täitmiseks tunnustama välismaist kriminaalasjas tehtud süüdimõistvat kohtuotsust, millel Euroopa vahistamismäärus põhineb, juhul kui tingimused selleks on täidetud.

Järelikult peab apellatsioonikohus Itaalia õiguse kohaselt juhul, kui ta otsustas keelduda isiku üleandmisest ja otsustab välismaise kriminaalasjas tehtud süüdimõistva kohtuotsuse täideviimise Itaalia territooriumil, tunnustama seda kohtuotsust 07.09.2010 seadusandliku dekreeidi nr 161 kohaselt ja saab seda teha ainult juhul, kui tingimused selleks on täidetud.

07.9.2010 seadusandliku dekreeidi nr 161 artiklis 13¹ⁱ [...] on ette nähtud: „*Apellatsioonikohus keeldub süüdimõistvat kohtuotsust tunnustamast ühel järgmistest juhtudest: ... i) kui ei ilmunud asjaomane isik isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel täitmisele kuuluv otsus tehti, välja arvatud kui tunnustusel märgitakse: 1) et õigeaegselt esitati asjakohasele isikule kohtukutse isiklikult ning seega teavitati teda sellest, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, või sai asjaomane isik tegelikult muul viisil ametliku teabe selle kohta, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, sellisel viisil, et see*

tõendab ühemõtteliselt, et asjaomane isik oli sellest teadlik, ning asjaomast isikut teavitati sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui isik ei ilmu kohtulikule arutelule; või 2) on asjaomane isik, olles kavandatud kohtuliku arutelu kuupäevast teadlik, andnud volitused enda kohtulikul arutelul kaitsmiseks asjaomase isiku või riigi poolt määratud õigusnõustajale, kes teda kohtulikul arutelul ka kaitses; või 3) ning pärast seda, kui asjaomasele isikule otsus kätte toimetati ning teda teavitati selgesõnaliselt õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist, teatas asjaomane isik selgesõnaliselt, et ta ei vaidlusta seda otsust või ta ei taotlenud asja uuesti läbivaatamist ega kaevanud otsust edasi kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul“.

Käesoleval juhul, nagu eespool märgiti, ei teavitatud tagaotsitavat sellest, millal ja kus kohtulik arutelu toimub, nagu on ette nähtud punktis 1, ega isegi kohtuliku arutelu toimumise kuupäevast, nagu on ette nähtud punktis 2, samuti ei saanud ta punktis 3 viidatud teavet. Tegelikult teatas Slovaki Vabariik, et tagaotsitav oli teadlik üksnes pooleliolevast menetlusest, sest ta oli enne selle menetluse algust vahistatud ja kolmeks kuuks eelvangistatud, ning vangistusest vabanedes põgenes ta jäljetult, mistõttu ei olnud võimalik teda teavitada ei kohtuliku arutelu toimumise kuupäevast ega kohast ega ka asjaolust, et otsus tehakse ka siis, kui ta ei ilmu kohtulikule arutelule.

Järelikult ei saa apellatsioonikohus käesoleval juhul, kui ta peaks vajalikuks üleandmisest keelduda ja teha määrus karistuse täideviimise kohta Itaalias, selle kohta otsust teha, sest samal ajal on täidetud kohtuotsuse tunnustamisest keeldumise eeldused.

Teisalt on Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlustagatiste valdkonnas 22.4.2005 seaduse nr 69 (legge n. 69 del 22.4.2005) artikli 1bis[...] ajaliselt kohaldatavas versioonis ette nähtud: „Kui Euroopa vahistamismäärus tehti karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täideviimiseks sellise kohtuliku arutelu tulemusel, milles asjaomane isik isiklikult kohale ei ilmunud, peab Euroopa vahistamismäärus sisaldama viidet ka vähemalt ühele järgmistest tingimustest: ... b) asjaomast isikut, kes on tema suhtes läbiviidavast kohtulikust arutelust teadlik, esindas viidatud otsusega lõppenud kohtulikul arutelul asjaomase isiku või riigi poolt määratud õigusnõustaja“.

Seega tuleb järeldada, et kui süüdimõistetut on tema suhtes pooleliolevast menetlusest teavitatud ning teda abistab õigusnõustaja, on üleandmine Euroopa vahistamismääruse täitmiseks lubatud, samas ei ole täidesaatvas riigis lubatud kohtuotsust tunnustada.

Tegelikult on üleandmine Euroopa vahistamismääruse alusel lubatud pelgalt tingimusel, et süüdimõistetut, keda abistab õigusnõustaja, on teavitatud tema suhtes pooleliolevast menetlusest; see-eest on kohtuotsuse tunnustamine täidesaatvas riigis lubatud tingimusel, et süüdimõistetut, keda abistab õigusnõustaja, on teavitatud sellest, millal kohtulik arutelu toimub.

Käesoleval juhul tuleneb viidatud normidest, et ATAU (varjunimi ATAU) võidakse Slovaki Vabariigile üle anda, kuna teda abistas õigusnõustaja ja teda teavitati pooleliolevast menetlusest, kuid Itaalia ei saa vaatamata sellele, et ta on Itaalia territooriumil tegelikult elanud kauem kui viis aastat ning on seda taotlenud, üleandmisest keelduda ja näha ette karistuse täideviimise Itaalias, kuna teda ei teavitatud kohtuliku arutelu toimumise kuupäevast.

Järelikult jõutakse paradoksaalsele tagajärjele, mis seisneb selles, et asjaolu, et üleandmise valdkonnas süüdimõistetule ette nähtud menetlustagatis on ulatuslikum kui see, mis on süüdimõistetule ette nähtud Euroopa vahistamismääruse valdkonnas, on süüdimõistetule kahjulik, selle asemel, et talle eelis anda.

Tegelikult ei saa ATAU (varjunimi ATAU) käesoleval juhul kasu üleandmisest keeldumisest pärast seda, kui ta on Itaalias viis aastat tegelikult elanud, kuna paradoksaalselt on talle Slovaki Vabariigi poolt pakutav menetlustagatis (teave menetluse pooleliolemise kohta) väiksem kui see, mis on ette nähtud kohtuotsuse tunnustamise puhul (teave selle kohta, millal kohtulik arutelu toimub), mis oleks juhul, kui see oleks talle tagatud olnud, võimaldanud karistuse Itaalias täide viia koos eelneva üleandmisest keeldumisega.

Sel viisil kaotab tagaotsitav õiguse kanda karistus ära täidesaatvas riigis mitte sellepärast, et ta sai suurema menetlustagatise, vaid paradoksaalselt seetõttu, et talle on ette nähtud väiksem menetlustagatis, nii et talle tekitatakse kahekordne kahju, esiteks kohtulik arutelu, kuhu ta kohale ei ilmu, kuna teda ei ole teavitatud sellest, millal toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, ja teiseks üleandmine riigile, kus tehti süüdimõistev kohtuotsus, täideviivas riigis karistuse kandmise asemel, kuigi muud eeldused on täidetud.

Lisaks toob kõnealune süsteem kaasa paradoksaalse tulemuse, mille tõttu ei saa sama kriminaalasjas tehtud süüdimõistvat kohtuotsust Itaalias täitmiseks tunnustada, kuna kohaldatud menetlustagatis (teave menetluse pooleliolemise kohta) on väiksem kui ette nähtud menetlustagatis (teave selle kohta, millal kohtulik arutelu toimub), kuid lubab täideviimiseks üleandmise riigile, kus süüdimõistev kohtuotsus tehti. Seetõttu puudub samal kohtuotsusel ühes ja samas Euroopa õigusruumis minimaalne menetlustagatis täideviimise lubamiseks, kuid sellel on minimaalne menetlustagatis, et lubada täideviimiseks üleandmine samas süüdimõistva kohtuotsuse teinud riigis, kes kohtuotsuse tegi, võimaldades süüdimõistetule väiksema tagatise.

Seetõttu tuleb viidatud järeldust võrrelda liidu õigusnormidega, et hinnata, kas liidu õigust saab tõlgendada, ning see on kehtiv nii, et üleandmisest võib keelduda, kui eelnevalt on kohtuotsust tunnustatud karistuse ärakandmiseks täidesaatvas liikmesriigis, ka juhul kui puudub kohtuotsuse tunnustamise puhul ette nähtud menetlustagatis, kuid on olemas menetlustagatis Euroopa vahistamismääruse alusel üleandmiseks.

§3. Euroopa Liidu õigusnormid.

Nõukogu 13.6.2002 raamotsuse 2002/584/JSK (*Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta*) artikli 4 punktis 6 on ette nähtud, et vahistamismäärust täitev liikmesriigi õigusasutus võib keelduda isiku üleandmisest, kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud karistuse täitmiseks ja süüdimõistetu on vahistamismäärust täitva liikmesriigi kodanik või viibib seal või omab seal elukohta, tingimusel, et vahistamismäärust täitev riik kohustub karistuse täitma vastavalt oma riigisisesele õigusele.

Nõukogu 27.11.2008 raamotsuse 2008/909/JSK (*vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil*) artiklis 25 on ette nähtud, et juhul kui täidesaatva riigi kohus keeldub üleandmisest nõukogu 13.6.2002 raamotsuse 2002/584/JSK artikli 4 punkti 6 tähenduses, tuleb kohaldada ka nõukogu 27.11.2008 raamotsuse 2008/909/JSK norme vastastikuse tunnustamise kohta kriminaalkaristuste täideviimise eesmärgil.

Raamotsuse 2008/909/JSK artiklis 9 [...] on ette nähtud: „Täidesaatva riigi pädev asutus võib keelduda kohtuotsuse tunnustamisest ja karistuse täideviimisest juhul, kui: i) vastavalt artiklis 4 sätestatud tunnistusele ei ilmunud asjaomane isik isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, välja arvatud kui tunnistusel märgitakse, et kooskõlas otsuse teinud riigi õigusaktides määratletud täiendavate menetlusnõuetega i) ja õigeaegselt esitati asjakohasele isikule kohtukutse isiklikult ning seega teavitati teda sellest, millal ja kus toimub kohtulik arutelu, sellisel viisil, et ühemõtteliselt tehti kindlaks, et asjaomane isik oli kavandatud kohtulikust arutelust teadlik, ning teavitati asjaomast isikut sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui isik ei ilmu kohtulikule arutelule; või ii) on asjaomane isik, olles kavandatud kohtulikust arutelust teadlik, andnud volitused enda kohtulikule arutelule kaitsmiseks asjaomase isiku või riigi poolt määratud õigusnõustajale, kes teda kohtulikule arutelule ka kaitses; või iii) ning pärast seda, kui asjaomasele isikule otsus kätte toimetati ning teda teavitati selgesõnaliselt õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikule arutelule, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine: teatas asjaomane isik selgesõnaliselt, et ta ei vaidlusta seda otsust, või ei taotlenud asjaomane isik asja uuesti läbivaatamist ega kaevanud otsust edasi kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul“.

Seega on liidu õiguses sõnaselgelt ette nähtud, et kriminaalmenetluses süüdimõistetu kohalolekuta tehtud süüdimõistva kohtuotsuse täidesaatvas riigis tunnustamise tingimus on asjaolu, et teda on õigusnõustaja juuresolekul teavitatud vähemalt kohtuliku arutelu kuupäevast. Sama säte on ette nähtud Itaalia riigisisises õiguses.

Erinevus on selles, et kui eespool kirjeldatud Itaalia riigisisese õiguses on ette nähtud, et viidatud menetlustagatise puudumisel riigisisene kohus „*keeldub kohtuotsuse tunnustamisest*“, siis liidu õiguses on ette nähtud, et sellisel juhul täidesaatva riigi kohus „*võib keelduda kohtuotsuse tunnustamisest*“. Järelikult, kui vastavusse viidud Itaalia õiguse kohaselt on apellatsioonikohtul kohustus tunnustamisest keelduda, siis liidu õiguse kohaselt on apellatsioonikohtul tunnustamisest keeldumise pädevus, aga mitte kohustus.

Kõnealune erinevus on käesolevas kohtuasjas oluline. Tegelikult ei ole vastavusse viidud Itaalia õigust kohaldades võimalik kohtuotsust Itaalias täitmiseks tunnustada, sest ATAU-d (varjunimi ATAU) ei teavitatud sellest, millal toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, ning seega peaks apellatsioonikohtus ta Slovaki Vabariigile üle andma ka juhul, kui tal on õigus karistus Itaalias ära kanda ja ta on seda taotlenud. See-eest on täidesaatva riigi kohtul liidu õigust – vastavusse viidud õigusaktide allikat – kohaldades kaalutusõigus hinnata, kas tunnustada välisriigi süüdimõistvat kohtuotsust või mitte, ja tunnustamise korral üleandmisest keelduda ning näha ette karistuse täitmine Itaalias.

Seega näib, et Itaalia seadus, millega võetakse üle liidu õigus kriminaalasjades tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste otsese või Euroopa vahistamismääruse kaudu tunnustamise valdkonnas, on liidu õigusega vastuolus, nähes ette kohustusliku, mitte vabatahtliku tunnustamisest keeldumise juhul, kui ei ole järgitud eespool viidatud minimaalseid menetlustagatise.

Järelikult on vaja teada, kas liidu õigust tuleb nii tõlgendada ja kas see on sellisena kehtiv.

Sellest tulenevalt on vaja esitada eelotsuse küsimus ELTL artikli 267 alusel.

§4. Eelotsuse küsimused.

Euroopa Liidu Kohtul palutakse selgitada, kas järgmised artikleid koostoimes:

- nõukogu 13.6.2002 raamotsuse 2002/584/JSK artikli 4 punkti 6;
- nõukogu 27.11.2008 raamotsuse 2008/909/JSK artikli 9 lõike 1 punkti i ja artiklit 25

tuleb tõlgendada nii, et:

1. täidesaatva riigi kohtul, kellelt taotletakse kriminaalasjas tehtud karistust täideviiva süüdimõistva välisriigi kohtuotsuse tunnustamist, on kaalutusõigus, mitte kohustus, keelduda kohtuotsuse tunnustamisest, kui ilmneb, et kõnealuse kohtuotsusega lõppenud menetluses ei pakutud süüdistatavale mitte ühtegi nõukogu 27.11.2008 raamotsuse 2008/909/JSK artikli 9 lõike 1 punktis i ette nähtud menetlustagatist;

2. täidesaatva riigi kohtul, kellelt taotletakse otsust süüdimõistetu üleandmise kohta karistuse täideviimiseks tehtud Euroopa vahistamismääruse alusel, juhul kui on täidetud kõik tingimused selleks, et teha otsus süüdimõistetu süüdimõistva otsuse teinud riigile üleandmise kohta, ja eeldused üleandmisest keeldumiseks, nähes samal ajal ette karistuse täideviimise täideviiva riigi territooriumil, on pädevus üleandmisest keelduda, kohtuotsust tunnustada ja teha määrus karistuse täideviimise kohta oma territooriumil ka juhul, kui tunnustatud kohtuotsusega lõppenud menetluses ei pakutud süüdistatavale mitte ühtegi nõukogu 27.11.2008 raamotsuse 2008/909/JSK artikli 9 lõike 1 punktis i ette nähtud menetlustagatist?

[...] [juhised kantseleile]

Napoli [...]

[...]

TÖÖDOKUMEN